

ІСТОРИОГРАФІЧНИЙ АНАЛІЗ ВИКОРИСТАННЯ ХУДОЖНЬОГО КОНСТРУЮВАННЯ В ДЕКОРАТИВНО-ПРИКЛАДНОМУ МИСТЕЦТВІ

У статті розглянуто історію розвитку людини, яка намагалася прикрасити своє життя, зробити красивими всі необхідні їй речі – одяг, житло, посуд, знаряддя праці. У стародавньому світі, коли виробництво предметів споживання було справою виключно ручної праці, ремесло та мистецтво складали єдине поняття. Ремісник суміщав у своїй особі одночасно і художника, і техніка і винахідника. Ремісництво, будучи у далекі часи основним видом виробництва, проіснувало без особливих змін й до наших днів. Поєднання краси з утилітарними якостями на протязі багатьох віків залишалося основною властивістю будь-якого ремесла.

Ключові слова: художнє конструювання, декоративно-прикладне мистецтво.

Постановка проблеми у загальному вигляді. Незначна частина матеріального світу дійшла до нас, стверджує О. Тищенко, оскільки основні вироби пов'язані з будівництвом меблів домашнього устрою, були виготовлені з деревини, яка є достатньо не стійкою до зовнішніх впливів століть [1]. Окремі знахідки, як правило стосуються посуду та будівель виготовлених з цегли або каменю.

Мета статті – підготовка майбутніх бакалаврів деревообробних технологій до художньо-конструкторської діяльності

Аналіз досліджень і публікацій. Незначними знахідками отриманими археологами можна стверджувати, що населення території України, завжди звертало увагу не лише на корисні якості об'єктів, що виготовляються, а і на їх естетичний вплив.

Призначення споруди визначає особливості інтер'єру та його облаштування. Якщо власне інтер'єр є об'єктом вивчення історії архітектури, то його облаштування має безпосереднє відношення до декоративно-прикладного мистецтва. Інтер'єр – це внутрішня частина цілої архітектурної споруди оборонної, культової чи жилої, а також синтез декоративно-прикладного мистецтва й архітектури [2].

Про інтер'єри бідніших та середніх верств населення цього часу збереглося дуже мало відомостей. Напевне, крім печі, в хаті були дерев'яний поміст для спання піл, полиці, низький стіл для сімейного обіду, такі ж низенькі триногі стільці, скриня для одяжі та цінного майна. Слід сказати, що оскільки від наземних будівель, особливо з дерева, майже не залишилось слідів, то археологічні дослідження їх дуже мало дають істотні результати. Від більшості стародавніх будівель із цегли також не лишилося навіть руїн, бо населення здавна розбирало їх, щоб використати цеглу.

Письмові джерела та залишки палаців й замків дають певне уявлення про феодальний інтер'єр цього періоду. У XIV–XV ст. в архітектурі не тільки феодальних замків, але й культових та житлових споруд переважали захисні функції. Через це вимоги зручності, затишку, гігієни та краси відступали на другий план.

На всіх землях із найдавніших часів дерево було найбільш доступним матеріалом. Цьому сприяла й відносна легкість його обробки. Воно використовувалось в архітектурі та декоративно-прикладному мистецтві. Численні вироби з дерева, часто прикрашені різьбою та розписом, мали найширший ужиток, але через нестійкість і малоцінність матеріалу погано зберігалися, а тому від цього періоду їх дійшло дуже мало.

Письмові джерела, мініатюри рукописів та іконописні зображення дають певне уявлення про меблі та інші вироби з дерева. Частково про художнє різьблення на дереві можна судити з рельєфних зображень на кахлях, які відтискувалися переважно в дерев'яних формах. Дерев'яний посуд був настільки широковживаним, що його форми знайшли відображення у посуді з інших матеріалів – скляному, керамічному, металевому. Прийоми обробки дерева часто відчуються в різьбі по каменю.

Ще з Стародавньої Русі в побуті поряд з глиняним вживався дерев'яний столовий та господарський посуд. Столовий прикрашався різьбою та розписом і мав більш зв'язку із занепадом обробки дерева, особливо токарної, посуду виготовляли дуже мало. Пізніше виробництво дерев'яного посуду збільшується, але його значною мірою витісняє керамічний. Письмові джерела згадують про дерев'яні миски та блюда, хлібниці, ложки та інші речі [5].

У письмових джерелах також згадуються конкретні типи меблів: лава, ліжко, скриня, полиця. Деякі з них зображені на іконах, мініатюрах, монетах, що дає змогу говорити про їхню конструкцію та характер оздоблення. Вони ще довго зберігають схожість із давньоруськими. Це підтверджується відповідними зображеннями на мініатюрах Кенігсберзького Радзивілівського літопису.

Видовжене сидіння без спинки з ніжками, які з'єднані заокругленими арокками, зображено на мініатюрі Київського псалтиря 1397 р. та на іконі з с. Яблуниця – Руська XV ст.

Загалом усі ці типи меблів мають одну й ту ж спільну каркасну конструкцію з відповідними варіаціями в деталях. Їхні пропорції більшою або меншою мірою відповідають пропорціям людського тіла. Можна гадати, що такі зразки меблів були в ужитку значної частини населення. Бідніші його кола користувалися простішими й грубішими меблями [6]. Різьба по дереву посідала значне місце в архітектурі. Вона прикрашала стовпчики та арки галерей, які будувалися довкола світлиці, великі дерев'яні балки.

Довгий час вважалося, що прекрасне властиве лише мистецтву – літературі, музиці, живопису, скульптурі. Проте здавна, створюючи різні утилітарні (пов'язані з практичною користю чи вигодою) предмети, людина постійно намагалась надати їм красивого вигляду. Мабуть, першими кроками в цьому напрямі були спроби прикрасити будівлі та знаряддя побуту (посуд, одяг). Дуже давно виникла архітектура – будівельне мистецтво. Архітектуру можна вважати одним з перших поєднань матеріального виробництва і мистецтва.

В історичному контексті аналіз проблеми XV – XVI ст. з'ясовано що поступово збільшувалися обсяги предметів, які замовляли у фахівців – ремісників. Тобто з'явилися перші ознаки багатосерійного виробництва [3]. Отже, часто почали з'являтися ремісничі об'єкти схожі один в один, в цей час з'являються елементи ренесансної культури, які здійснювали вплив й на конструкцію виробу.

Таким чином можна констатувати, що починаючи з середини XVI ст. на ремісництво здійснює вплив таке явище як мода.

Тобто ремісник при виготовленні виробу, повинен був враховувати і зводити в одне ціле, як корисні аспекти об'єкту праці так і його естетичний вплив, що відповідає вимогам масової культури [4].

Із зародженням торгівлі появи соціалізації праці в населення, з'являлося багатосерійне та масове виробництво, яке на перший план ставило лише корисні властивості об'єкту, в наслідок цього виникла суперечка між філософами, письменниками, художниками та представниками виробництва, які наголошували на проблеми зниження естетичної цінності виробів масового виробництва.

Це привело до необхідності виробникам вносити певні художньо-конструктивні зміни в об'єкті, змінювати колір, вносити додаткові елементи оздоблення та інше. Якраз, в цей час і відбувається зародження особливості сфери людської діяльності художнього конструювання.

У період науково-технічної революції художнє конструювання набуває дедалі більшого значення. Воно організує позитивне почуттєве сприймання людьми нових технічних принципів, конструкцій, матеріалів, які широко впроваджуються в народному господарстві. Організуюча роль художнього конструювання у найрізноманітніших výroбах чи предметах зводиться до досягнення краси, зручності, приємності, які належать до кола естетичних, мистецьких критеріїв. Отже, художнє конструювання впроваджує в галузь техніки ряд категорій і понять із сфери прекрасного, разом з тим воно й самостійно розв'язує цілу низку естетичних проблем.

Незважаючи на труднощі розрахункового, конструктивного та технологічного порядку, архітектура і дизайн сьогодення все більше прагнуть розмаїття форм.

Проаналізувавши теоретико-методологічну базу становлення сучасних тенденцій, реалізації педагогічних технологій в галузі художнього конструювання можна дійти висновку про відсутність чіткого підходу до трактування поняття художнє конструювання. Системний та комплексний міжгалузевий підхід інтерпретує художнє конструювання, як комплексну міждисциплінарну художню – конструкторську діяльність, що інтегрує в собі елементи природно-наукових, технічних, гуманітарних знань, інженерного конструювання і художнього мислення, обов'язково колективний процес, в якому тісно співпрацюють ряд фахівців-дизайнер, конструктор, мистецтвознавець, гігієніст, економіст, практична діяльність спрямована на формування предметного світу, що найбільш точно відповідає матеріальним та духовним потребам суспільства в цілому і окремої людини вважає А. Барташевич, С. Трофимов [7].

Створення принципово нових конструктивних і композиційних підходів та рішень, художнє конструювання впливає на особистість до перетворювальної діяльності стосовно засвоєння об'єктів конструкторської творчості, взаємодія двох видів діяльності, що поєднує естетичну і неестетичну діяльність у галузі матеріального виробництва, процес вирішення конкретного проектного завдання із застосуванням категорійного апарату дизайну: розробка концепції, виділення конкретних цілей, автор підручника "Виготовлення художніх меблів" П. Бобиков аналізує об'єкт, проведення операцій проектування розробка проектної документації, діяльність, спрямована на удосконалення навколишнього предметного середовища людини, створюваного засобами промислового виробництва, що досягається шляхом приведення в єдину систему функціональних і композиційних зв'язків предметних комплексів і окремих виробів, їх естетичних і експлуатаційних характеристик [8].

Проектування виробів промислового виробництва, впровадження якого має забезпечувати високу якість продукції, метод і невід'ємна складова частина процесу проектування промислових виробів, призначених В. Богушом для безпосереднього використання людиною, моделювання структури конструктивного об'єкта, а й створення художнього образу, проектування виробів промислового виробництва, впровадження якого має забезпечувати високу якість продукції [9].

Художнє конструювання зазначає О. Фольт – методика творчого застосування у виробничій практиці положень і законів технічної естетики. Під конструюванням (від латинського "construere", що означає створення, побудову, виконання) розуміють створення машин, механізмів, приладів, апаратів та інших предметів промислового виробництва [10].

Поширеним є визначення І. Волкотруба художнє конструювання, явище в галузі художньої творчості, що виражається в наявності низки певних спільних рис у творах мистецтва, архітектури, дизайну тієї чи іншої епохи історичного періоду [11].

Висновки та перспективи подальших досліджень. Отже, можна зробити висновок, що художнє конструювання є невід'ємною частиною проектування, але не підміняє собою інженерне конструювання. Ці два види конструювання складають взаємодоповнюючі сторони єдиного процесу створення нових виробів, а в цілому процес проектування є колективною творчістю інженера, художника-конструктора і інших фахівців, при якому кожен з них виконує свої функції.

Використані джерела

1. Тищенко О.Р. Історія декоративно-прикладного мистецтва України (XIII-XVIII ст.) / О.Р. Тищенко. – К., 1992. – 189 с.
2. Олійник О.П. Основи дизайну інтер'єру / О.П. Олійник, В.Г. Чернявський, Л.Р. Гнатюк – 2011. – 233 с.
3. Дорогова Л.Н. Декоративно-прикладное искусство / Л.Н. Дорогова. – 1970. – 188с.
4. Михайленко В.С. Основи композиції (геометричні аспекти художнього формотворення) навч. посіб. для студ. вищ. навч. закладів / В.С. Михайленко, М.І. Яковлев. – К.: Каравела, 2004. – 304 с.
5. Обзор художественного конструирования мебели. – М., ВНИИТЭ, 1973.
6. Родионов С.В. Основи художественного конструирования промышленных изделий / С.В. Родионов, В.В. Янов, В.И. Онегин. – Вып. 1. – Л.: ЛТА им. С.М. Кирова. – 1969.
7. Барташевич А.А. Конструирование мебели / А.А. Барташевич, С.П. Трофимов. – М. : Современная школа, 2006. – 335 с.
8. Бобиков П.Д. Изготовление художественной мебели / Бобиков П.Д. – М., 1978.
9. Бартишевич А.А. Конструирование мебели Учб. пособие / А.А. Бартишевич, В.Д. Богуш. – М., 1998.
10. Фольт О.В. Основи художнього конструювання / О.В. Фольт, Р.І. Смолинський. – 1973. – 138 с.
11. Волкотруб И.Т. Основи художественного конструирования Вища школа / И.Т. Волкотруб. – К., 1988. – 191 с.

Korytskyi V.

HISTORIOGRAPHICAL ANALYSIS USE ARTISTIC DESIGN IN ARTS AND CRAFTS

The article reviews the history of a man who was trying to decorate your life, make it beautiful all the necessary things – clothing, shelter, utensils, tools. In ancient world, when production of consumer goods was a matter exclusively handmade, craft and art constituted a single concept. Craftsman mixed in his face at the same time artist, and technology and inventor. Crafts, as in ancient times, the main type of production lasted without much change until now. Combining beauty of utilitarian qualities for many centuries remained a major feature.

The artistic design is an integral part of the design, but not a substitute for engineering design. These two complementary aspects of design make the whole process of creating new products, and the whole design process is a collective work of the engineer, painter, designer and other professionals, where each performs its function.

To art design includes such elements and sections that informs us by I. Volkotrub including: patterns and composition tools this includes: basic species composition, base composite construction – balance, dynamic and static forms, scale and scope, proportion, contrast, tectonics, decorative transformation of the plane; combinatory in art design, combinatorial principles of formal composition study, combinatorial search of decorative elements based on geometric shapes decorative element combinatorial search based on natural counterpart, perform combinatorial elements of paper, clay and gypsum, aesthetic role combinatorial decorative elements in the interior and exterior, combinatorial exercise to the extent combinatorial techniques in design and architecture; fcolor and its role in the composition, the colors and their psychological impact, color contrast, color nuance, feature color in nature; visual communication tools textures of materials, imitation texture wood, plastic, leather, decorative fabric, texture of stones; design of industrial products, art and design project, ergonomic analysis, art and design analysis, process design, perform sketches, graphic design; three-dimensional design; biform in artistic design; bionics design methods (biodesign).

Key words: artistic design, arts and crafts.

Стаття надійшла до редакції 19.04.2016 р.